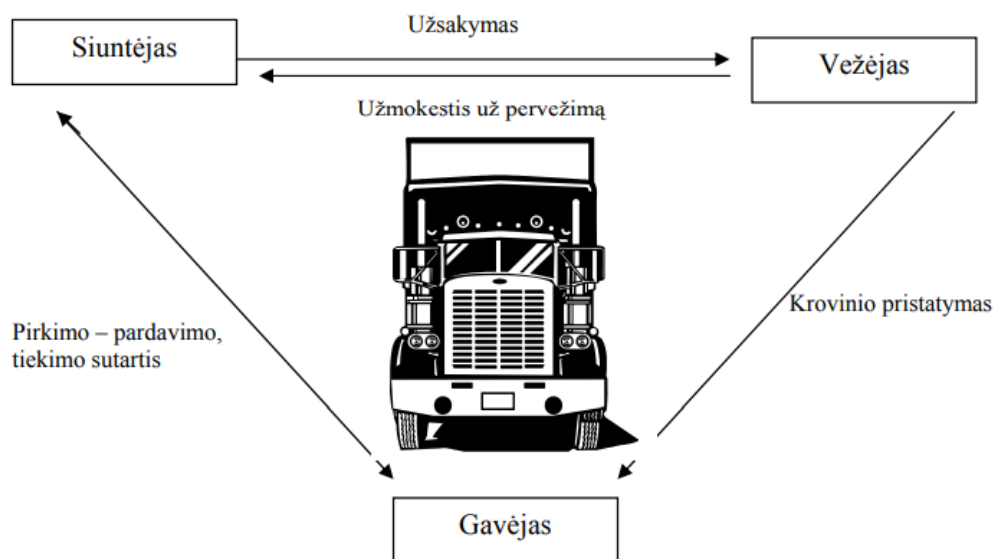

KROVINIŲ VEŽIMO SUTARČIŲ SUDARYMAS

Tarptautiniai vežimai gali būti apiforminami transporto kontraktu, sudarytu tarp krovinio savininko ir vežėjo, arba tarp krovinio savininko ir ekspedicijos įmonės. Pagal kontraktą vežėjas įsipareigoja krovinį pristatyti sutartu laiku į nurodytą vietą už atitinkamą atlyginimą. Krovinio savininkas įsi pareigoja paruošti transportavimui gabenamus objektus ir apmokėti jų gabenimo bei kitas aptarnavimo išlaidas.

Transportavimo sutartis sudaroma tuo atveju, kai siuntėjas neturi nuosavų materialinių ir techninių sąlygų prekėms gabenti arga krovinio gabenimo išlaidos nuosavu transportu yra didesnės negu sudarius kontraktą su specializuota šias palaugas teikiančia įmone.

Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Pagal krovinio vežimo sutartį vežėjas įsipareigoja siuntėjo jam perduotą krovinį nugabenti į paskirties punktą ir išduoti turinčiam teisę gauti krovinį asmeniui (gavėjui), o siuntėjas (gavėjas) įsipareigoja už krovinio vežimą sumokėti nustatytą užmokestį. Vežimo sutarties sudarymas patvirtinamas važtaraščiu ar kitokiu dokumentu.

Krovinio vežimo sutarties sudarymo pagrindinis kriterijus – planinių vežimo išlaidų ir vežėjo reikalaujamos kainos dydžių palyginimas.

Krovinio gabenimo sutartis - tai krovinio siuntėjo ir krovinio vežėjo susitarimas, kuriame numatomos krovinio gabenimo paslaugos, jų kiekis ir kokybė bei pateikimo terminai, apmokėjimo už suteiktas paslaugas dydis ir kitos sąlygos.

Pirminė krovinio vežimo sutartis – krovinio vežimo sutartis tarp siuntėjo ir ekspedicijos įmonės.

Antrinė krovinio vežimo sutartis – krovinio vežimo sutartis tarp ekspedicijos įmonės ir transport įmonės.

Ekspedicijos įmonė įsipareigoja surasti transporto įmonę ir sudaryti su ja krovinio vežimo sutartį palankiomis siuntėjui sąlygomis.

Tuo tarpus vežėjas įsipareigoja ekspedicijos įmonei už sutartą atlygį vežti krovinį sutartyje numatytais sąlygomis. Už transporto paslaugas apmokama pagal transportavimo sąlygas. Sutartyje nurodoma, iki kokio tarpinio punkto transporto išlaidas apmokės siuntėjas, išsiųsdamas prekes, ir nuo kurio tarpinio punkto gavėjas apmokės krovinio vežimo išlaidas, remiantis siuntėjo ir gavėjo prekių importo ir eksporto kontraktais.

Vežėjų versle sutartys dėl krovinių vežimo ar kitokių logistikos paslaugų teikimo sudaromos kasdien: priimami užsakymai krovinių vežimui, sudaromos vienkartinės sutartys dėl konkretaus krovinio nugabenimo arba ilgalaikės sutartys dėl krovinių vežimo su nuolatiniiais užsakovais,

keičiamos anksčiau sudarytų sutarčių sąlygos ir t.t. Sutartis laikoma sudaryta tuomet, kai šalys reikalaujama forma susitaria dėl visų esminių jos sąlygų. Tai jokių būdu nereiškia, kad šalys sudarydamos sutartį, visada privalo surašyti bendrą dokumentą. Kartais sutarčiai sudaryti pakanka susitarti žodžiu arba išreikšti savo valią atitinkamais veiksmais. Sutarties forma – tai šalių valios išraiškos būdas. Tam, kad šalių tarpusavio susitarimas būtų pripažintas sutartimi, būtina, kad šalių vidinė valia būtų tinkamai išreikšta ir atitiktų joms abiemis priimtina ir įstatymo reikalavimus atitinkančią formą.

Tarptautinio vežimo automobilių kelių transporto sutarties pagrindas yra Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR), priimta 1956 metais Europos ekonominės vidaus vežimų komisijos Ženevoje. Lietuvoje prisijungimo prie konvencijos dokumentai deponuoti nuo 1993 metų. Konvencijoje reglamentuojama:

1. Krovinių vežimo sutarties sudarymas ir vykdymas
2. Vežėjo atsakomybė
3. Pretenzijos ir ieškiniai
4. Nurodymai, jei krovinių paeiliui veža keli vežėjai.

Kiekvieną sudaromą sutartį reikėtų pritaikyti individualiems konkrečios įmonės poreikiams ir situacijai, tačiau tinkamai parengtą vežimo ar ekspedijavimo sutartį turėtų sudaryti tokios struktūrinės dalys:

1. Sutarties dalykas.

Turi būti aiškiai įvardinta, dėl ko šalys susitaria. Jeigu tai yra ekspedijavimo sutartis, tuomet ši sutarties sąlyga galėtų skambėti taip: „Ekspeditorius įsipareigoja *organizuoti* krovinių pristatymą iš sutartyje nurodytos pasikrovimo vietos į sutartyje nurodytą pristatymo vietą, taip pat įvykdyti kitus sutartyje numatytus įsipareigojimus. Šios sutarties dalykas apima ir paties krovinių pristatymą.“. Vežimo sutarties sąlyga, apibrėžianti sutarties dalyką, galėtų skambėti taip: „Vežėjas įsipareigoja pristatyti (pervežti) sutartyje nurodytą krovinių iš Pasikrovimo vietos į Pristatymo vietą.“.

2. Šalių teisės ir pareigos.

Šioje dalyje konkretinamas sutarties dalykas: ką konkrečiai, kokiais terminais ir tvarka kiekviena iš šalių privalo atlikti (pavyzdžiui, gali būti numatyta ekspeditoriaus pareiga organizuoti krovinių pakrovimą ir iškrovimą; vežėjo pareiga informuoti užsakovą apie tam tikras aplinkybes (avarijas, neįprastai ilgas eiles muitinėje ir t.t.)).

3. Krovinių pristatymo terminai ir kitos sąlygos.

Šioje dalyje turi būti aiškiai įvardinti pasikrovimo bei išsikrovimo terminai bei pasikrovimo ir išsikrovimo vietų adresai. Jeigu krovinių gabenimui turi būti užtikrintos tam tikros ypatingos sąlygos (temperatūros režimas, speciali transporto priemonė, krovimo būdas ir panašiai), tuomet šioje dalyje būtina tai aptarti.

4. Kaina.

Sutartyje kaina turi būti labai aiškiai apibrėžta, taip pat nurodyta, ar ji apima pridėtinės vertės mokestį. Labai svarbu tiksliai įvardinti, ar tai yra atlygis, kuris apima visus vežėjo pagal sutartį atliekamus veiksmus (pavyzdžiui, dokumentų įforminimą, krovinio pakrovimą, iškrovimą – jei dėl to susitarta), ar tik pačią vežimo paslaugą. Jeigu vežimas pagal sutartį atliekamas keliomis transporto priemonėmis, svarbu aiškiai nurodyti, ar šis užmokestis apima visas transporto priemones, ar tik vieną konkrečią. Be to, svarbu aiškiai įvardinti, ar į užmokestį yra įskaičiuotas sutartas užmokesčio už vežimą priedas (už deklaruotą/papildomą krovinio vertę; CMR konvencijos 24, 26 str.). Sutartyje reikėtų numatyti aiškius atsiskaitymo terminus bei sąlygas.

5. Atsiskaitymo terminas.

Atsiskaitymo terminas gali būti įvardintas konkrečia data, dienomis, savaitėmis, mėnesiais arba įvykiu (pavyzdžiui, kitą dieną po CMR važtaraščio originalo gavimo). Labai svarbu, kad terminas būtų aiškus. Rekomenduojame vengti formuluočių „atsiskaitymas išsikrovimo dieną“, nes nėra aišku, ar prieš išsikrovimą, ar po jo, todėl vežėjas gali vengti leisti iškrauti krovinį, kol negavo apmokėjimo (nors tokia formuluočių neleidžia vienareikšmiškai nuspręsti, kas būtų teisybė).

6. Netesybos (Baudos, delspinigiai)

Reikėtų visuomet prisiminti, kad netesybų (baudų, delspinigių) galima reikalauti tik tuo atveju, jeigu dėl jų buvo susitarta raštu. Sutartyje gali būti numatytos tokios netesybos:

- delspinigiai už vėlavimą atsiskaityti (pavyzdžiui, 0,05 % nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną);
- baudos už prastovas (šiuo atveju svarbu nurodyti laikotarpį, už kurį mokamos baudos (valanda, diena, para); taip pat svarbu nurodyti, ar baudos mokamos ir už poilsio bei švenčių dienas; svarbu nurodyti, kokios prastovos apmokamos (pasikrovimo, išsikrovimo vietose, muitinėje, kt.);
- bauda už krovinio nepateikimą (tarkim, 30 % frachto sumos): svarbu aptarti, kiek laiko nuo sutarto pasikrovimo termino praėjus yra laikoma, kad užsakovas atsisakė pateikti krovinį (pavyzdžiui, jeigu krovinyš nepateikiamas per 24 val. nuo sutarto pasikrovimo laiko);
- bauda už atsisakymą pateikti transporto priemonę (pavyzdžiui, 30% frachto sumos): svarbu aptarti, kiek laiko nuo sutarto pasikrovimo termino praėjus yra laikoma, kad vežėjas atsisakė pateikti transporto priemonę pasikrovimui (tarkim, jeigu transporto priemonė neatvyksta į pasikrovimo vietą per 24 val. nuo sutarto pasikrovimo laiko);

- bauda už pristatymo termino viršijimą (tokia bauda gali būti numatyta, bet reikėtų turėti omenyje, kad Lietuvos teismų praktika krypsta ta linkme, jog tokiu atveju užsakovas vis vien privalo įrodyti, kad patyrė nuostolius, bei pateikti jų faktą ir dydį patvirtinančius įrodymus. Jeigu tokių įrodymų nėra, vežėjas gali atsisakyti mokėti baudas, nors dėl jų ir susitarta sutartyje. Svarbu tai, kad arbitražo pozicija šiuo klausimu yra kiek kitokia – paprastai naudingesnė užsakovui).

7. Teisingumas ir sutarčiai taikytina teisė.

Siekiant palengvinti savo padėtį ginčo atveju, rekomenduojame sutartyje numatyti, kur bus nagrinėjami šalių ginčai. Sutartyje gali būti nurodyta, kad ginčai nagrinėjami konkrečiame teisme (paprastai naudingiausia numatyti, kad ginčai bus sprendžiami teisingumą nustatant pagal Jūsų registruotos buveinės vietą) arba arbitraže (tokiu atveju reikėtų nurodyti konkretaus arbitražo pavadinimą, arbitražo skaičių, arbitražo proceso kalbą ir kt.). Sutartyje taip pat patartina numatyti sutarčiai taikytiną teisę. Tai ypač aktualu ekspedijavimo sutarties atveju, nes ekspedijavimo teisinius santykius paprastai reglamentuoja nacionalinės teisės normos.

Esant neatitikimui tarp vežimo sutarties ir važtaraščio nuostatų, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teikia pirmenybę vežimo sutarties nuostatomis. Todėl labai svarbu, kad sutarties nuostatos būtų suformuluotos tinkamai ir apibrėžtų tai, dėl ko šalys iš tikrųjų susitarė.